

BR 1093

Prijs 25 cent

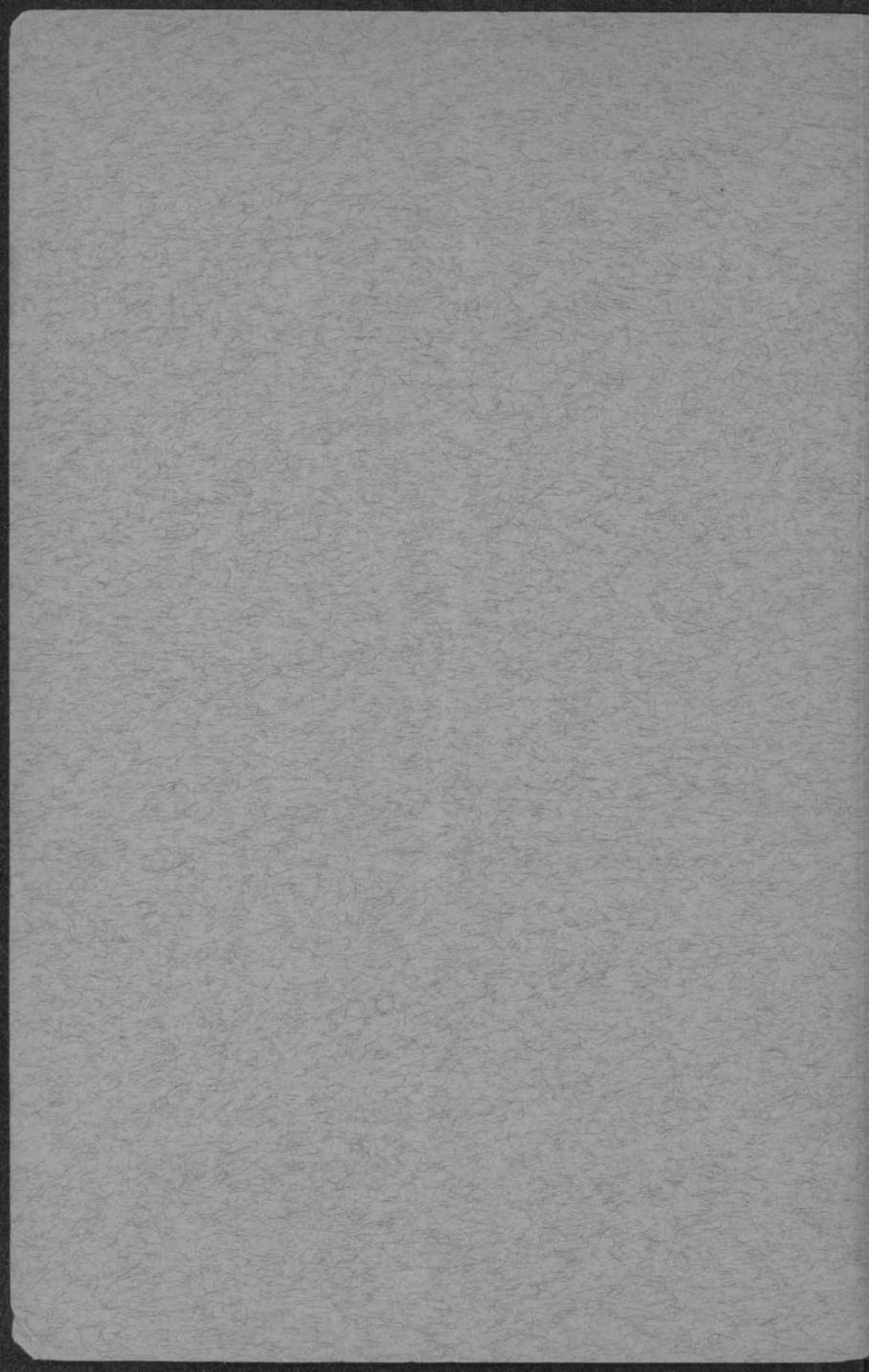

de Schuldigen

door
**HABEO
TENERO**

DE AMSTERDAMSCH E KEURKAMER

HABEO TENEO

DE SCHULDIGEN

BIJ DE MARINE
VOLGENS HET
PRINCIPE DER
VERANTWOORDELIJKHEID
IN HET RECHT
VAN MORGEN

DE AMSTERDAMSCHKE KEURKAMER

INLEIDING

Meer dan een jaar is verlopen, sinds de spelevaart der Zeven Provinciën in de Indische wateren plotseling de belangstelling van heel de wereld gaande maakte. Deze eruptie van een systematisch in het geniep gevoerde propaganda voor het „proletariaat” der zooveelste Internationale versterkte in Nederland den roep om „een krachtig gezag”. Een verkiezingspamflet, hetwelk de anti-revolutionnaireren voor Colijn uitgaven, behelsde naar aanleiding der „muitelij” o.m.: „Weg met die onduldbare dubbelhartigheid — wij willen een krachtig gezag en volkomen klare politiek. Geen Communisten en ook geen S.D.A.P.-ers, die hier in Holland de gevangenen zijn van de Communisten!”

Inmiddels is een deel van de „muiters” in Indië gevonnist; het Hoog Militair Gerechtshof veroordeelde de ex-commandant tot vier maanden gevangenisstraf.

Alle emoties, spontaan en min of meer kunstmatig, zijn geluwd. Wij zijn in het bezit geraakt van een rose-boek der muitelij, bevattende personen andere uitlatingen van de zijde der S.D.A.P. over het „geval”; voorts leven wij nog in afwachting van het ons door de regeering toegezegde witboek. En ondanks het feit, dat Colijn thans minister-president is, zijn de S.D.A.P.-ers — „de gevangenen der Communisten” — nog altijd in de volksvertegenwoordiging te vinden, zooals eveneens de Russische agenten zelf, in weerwil der anti-revolutionnaire leuze van „onduldbare dubbelhartigheid”, Nederland nog ongestoord bewonen....

Het zou — na de bovenvermelde slot-liquidatie van dit marine-avontuur — van een kruideniersachtig nationalisme getuigen, om „de zwarte bladzijde” in de geschiedenis der Nederlandsche marine nu maar zoo snel mogelijk om te slaan en alles wat daarmee rechtstreeks of zijdelings in verband kan worden gebracht, eenvoudig te vergeten in het

veilig bewustzijn, dat het recht zijn loop heeft gehad.

Ons oordeel is anders.

De kracht van een groote overtuiging, dat het recht van heden zeer zeker in vele gevallen allerm minst het recht van morgen of anders van overmorgen zal zijn, rechtvaardigt een onderzoek naar de feiten — niet als „geval”, maar als de consequentie van een jarenlang in alle gemoedsrust volgehouden „gezag”. Wij hebben ons daarbij af te vragen, of de gesignaleerde „onduldbare dubbelhartigheid” plotseling uit het niets kwam oprijzen en aldus de natie — eenmaal de grootste ter wereld — van achteren besprong; wij hebben na te gaan of de feiten ons nog iets anders hebben te zeggen dan de uitgesponnen juridische „overwegingen”.

* *

Het recht van heden bestaat uit een groot aantal wetsartikelen, waarin precies wordt omschreven wat *niet mag*, zoodat al hetgeen niet onder een of ander artikel is gebracht, *wel mag* — ook dan wanneer het „schreeuwend” onrecht is. De wetenschap, welke de rechtsgeleerden voor en achter de tafel in de rechtszaal beoefenen, bestaat voornamelijk daarin, dat de eene partij — die der advocaten — tot taak heeft aan te toonen, dat de feiten, waarvan de aangeklaagde wordt beschuldigd, *niet* of desnoods *net niet* onder de beschrijving en begripsvorming van het in het geding gebrachte artikel vallen, terwijl de andere partij zich uitslooft om aan te toonen, dat dezelfde feiten *wel* of *net wel* onder hetzelfde artikel thuis behooren.

De rechters hebben dan uit de veelheid der door beide partijen aangevoerde feiten, interpretaties, begripsontledingen, zinsanalyses, enz. te concludeeren, dat de feiten al of niet door het betrokken artikel worden veroordeeld, om daarna den beklaagde een

straf op te leggen binnen de grenzen van het artikel of hem vrij te spreken.

Ziedaar het recht van heden.

Vandaar dat met zulk een geraffineerde procesmethode, met analyses en contra-analyses, deducties en contra-deducties, interpretaties en contra-interpretaties de gladde wendingen, om door de mazen van de wet heen te glippen, de rechtspleging eerder kenschetsen dan dat wordt getracht, den zin van de wet daarin tot uitdrukking te doen komen. Dat deze wijze van „handhaven” der wet dikwijls leidt tot uitspraken, welke — hoe verstandelijk juist ook — het rechtsgevoel niet kunnen bevredigen en zelfs kwetsen, behoeft niet te verwonderen, evenmin als het feit, dat er in onze maatschappij handelingen geschieden, welke moreel grof onrecht zijn, evenwel juridisch volkomen of soms net nog voldoende in orde zijn te achten.

Daartegenover staat het zedelijk rechtsgevoel, hetwelk in onze dagen zoo vaak wordt geschokt en bij een herordening van ons rechtssysteem het recht van morgen zal zijn.

De juristerij heeft zich te ver verwijderd van de rechtvaardigheid dan dat deze laatste daarin voor de naaste toekomst zal kunnen of willen berusten. Het geheele verloop der liquidatie van de mouterij is één conflict tusschen het hier geschetste recht van heden en morgen; dit dwingt — in het belang der natie — tot de critische lezing van deze „zwarte bladzijde”, welke men anders liever zou uitscheuren....

Art. 95 van het Wetboek van Militair Strafrecht luidt:

De militair, aan wiens schuld te wijten is, dat de vloot of het leger of eenig deel daarvan door den vijand wordt overvallen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren.

Voor bevelvoerende militairen wordt de strafmaat bepaald op een maximum van vijf jaren. De kern der quaestie was dus of de gebeurtenissen — en vooral de daden van overste Eikenboom — onder dit artikel konden worden gebracht of niet. Indien wel, dan was de commandant der Zeven Provinciën schuldig en moest hij worden gestraft; zoo niet, dan was hij onschuldig en had hij zichzelf niets te verwijten.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft in zijn vonnis geconcludeerd, dat de commandant der Zeven Provinciën wel schuldig was en hem veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf.

Laat ons thans het vonnis op den voet volgen en elke overweging toetsen aan de gebeurtenissen.

Het H.M.G. heeft aangenomen — ten eerste dat de muiters vijand waren, en ten tweede dat de overval en vermeerstering van het schip genoegzaam bekend is en niet nader behoeft te worden bewezen. Hiermede kunnen wij ons geheel vereenigen. Volgens het recht van heden moest dus worden uitgemaakt of er een oorzakelijk verband bestond tusschen de maatregelen en nalatigheden van den commandant en het „mogelijk worden” en „gelukken” der mouterij — anders gezegd: indien de commandant bepaalde, voor de hand liggende maatregelen had genomen, zou dan de mouterij onmogelijk zijn geworden of eventueel zijn mislukt. Het Hof bevestigt dit blijkens de hierna volgende overwegingen:

overwegende, dat de commandant die verantwoordelijk is voor het hem toevertrouwde pantserschip

en van deszelfs bemanning, en die hoewel gewaarschuwd, zoo van hoogerhand (1) als van een aantal in hun samenhang en verband duidelijke teekenen, dat er aan boord iets broeiende is (2), terwijl hij moet aannemen, dat de ernstige gebeurtenissen, die terzelfdertijd elders bij de Marine voorvallen en die zijn bemanning van dag tot dag als het ware medeleeft, op die bemanning een diepen indruk moeten maken en bij haar ontstemming en verbittering konden wekken (3), desnietteenstaande geen enkelen maatregel van afweer en veiligheid neemt (4), niet zorgt dat de officieren onmiddellijk van hun wapens gebruik konden maken (5), de aan boord aanwezige geweren en munitie niet zoodanig doet opbergen en bewaken, dat de bemanning er zich niet plotseling meester van kan maken (6), niet maakt dat wanneer hij van boord moet gaan, zijn plaatsvervanger weet wat hem te doen staat (7), niet straft wanneer hem zeer ernstige vergripen tegen de krijgstucht ter oore komen (8), zich aan grove nalatigheid en onnadenkendheid schuldig maakt; dat in het van boord afwezig zijn op 4 Februari tegelijk met zijn eersten officier, onder de omstandigheden als toen bestonden (9) en het geen werk maken en zelfs niet nader onderzoeken van een waarschuwing, die hem van de zijde van een korporaalgewerd, maar het deze waarschuwing weglachen en dengene die hem bracht voor een minderwaardig iemand uitmaken, roekeloosheid moet worden gezien (10) (hier volgt het verweer van verdachte) overwegende dat het ten laste gelegde aan beklagde bewezen verklaard, behoort te worden gekwalificeerd (volgt art. 95, enz., benevens de straf).

Wij hebben de voornaamste passages uit de overwegingen genummerd, om deze thans een voor een naast de feiten en de in het vonnis geciteerde verweermiddelen van beklagde te stellen.

* *

1. „en die hoewel gewaarschuwd, zoo van hoogerhand....”

De waarschuwing van hoogerhand bestond uit een telegram van den Commandant Zeemacht, waarin werd medegedeeld dat er was dienstgeweigerd op de Piet Hein, Java en Evertsen, het verzet gebroken was en de toestand rustig, terwijl het eindigde met de woorden: „weest op uw hoede voor partieele ongeregeldheden.”

Voordat de Zeven Provinciën wegvoer, was er instructie gegeven, om bij „partieele of algemeene dienstweigering” als commandant *ongewapend* een toespraak (!!) te houden.

De geheele vloot was er aan gewoon en ermee verzoënd geraakt, dat de bemanning een zeer enthousiast socialistisch vereenigingsleven pleegde, dat die bemanning in de officieren zag „de helpers van het kapitaal” en dat op een vloot naar analogie van Engeland en onder invloed dier officieel erkende en zelfs geprotegeerde bonden (aankondigingen van vergaderingen werden met toestemming van den commandant op het officieel berichtenbord voor de bemanning geplaatst) dienstweigering kon worden gepleegd. Deze dienstweigering kon dan door tactvol optreden en het vermijden van „provocaties” — zooals gewapend de bemanning toespreken — worden bedwongen, terwijl bij partieele dienstweigering, nadat alle tact en toespraken tevergeefsch zouden zijn geweest, de niet voor rede vatbaren dan maar in de provoost moesten worden geplaatst....

Het lange telegram met dien formeelen dooddoener aan het slot, zoo op de manier van: wij hebben het hier in Soerabaja weer keurig in orde, maar misschien komt er bij u ook nog een staartjel, gaf overste Eikenboom eerder aanleiding tot oplettendheid volgens het bekende recept van tact, zoonoodig veel lankmoedige overreding en vooral niet provoceren door bijzondere maatregelen dan dat hij daardoor juist de noodzakelijkheid, om tot het nemen van extra voorzorgen over te gaan, had kunnen inzien.

Behoeft het te verbazen, wanneer de commandant na lezing van dit telegram zou hebben geredeneerd: als er daar méér aan den knikker is, zouden ze me buiten de algemeene instructies toch wel bijzondere bevelen hebben gegeven? Is het heel vreemd, wanneer hij bovendien voor zichzelf zou hebben vast-

gesteld: dat die ongeregeldheden daar zoo netjes zijn bedwongen, zal voor mijn bemanning juist een motief zijn, om niets te ondernemen?

Inderdaad, zooals overste Eikenboom als commandant de hoogst verantwoordelijke is voor zijn schip, zoo is de Commandant Zeemacht, vice-admiraal Osten de hoogst verantwoordelijke voor de vloot; hij is dan ook aansprakelijk voor den doetjesachtigen vorm zijner waarschuwing, of — indien hij den ernst van den toestand evenmin als Eikenboom heeft ingezien — voor dit tekort aan inzicht.

Volgens de hieronder weergegeven overweging heeft het H.M.G. dit verweer afgewezen, doch deze afwijzing vormt op zichzelf reeds een aanklacht tegen de marine-leiding en meer in het bijzonder tegen den vlootcommandant Osten, die zich vóór de afvaart der Zeven Provinciën tevreden stelde met de ongewapende toespraak ingeval van dienstweigering en later zijn waarschuwingstelegram in zoo vage, gemoedelijke bewoordingen stelde.

Het Hoog Militair Gerechtshof overwoog:

— dat nu wel door den beklaagde en namens hem door diens raadsman is aangevoerd, dat beklaagde enkel aan dienstweigering heeft gedacht en daaraan ook slechts behoefde te denken, omdat de onregelmatigheden te Soerabaja zich ook daartoe hebben beperkt en dus de beklaagde daartegen op zijn hoede is geweest door te zorgen, dat hij steeds bij baksge wijze inspectie aanwezig was, maar dat dit verweer hem niet kan baten; dat vooreerst niet kan worden toegegeven dat het door hem zich gedachte optreden bij dienstweigering voor alle gevallen afdoende zou zijn geweest, waar met de officieren te dien aanzien niets was voorbereid, maar verder dienstweigering licht leidt tot militaire vergripen van agressieven aard met de meest ernstige gevolgen; dat maar van te voren niet is na te gaan welken vorm intriges van ontevreden en oproerigen geest zullen kunnen aannemen; een commandant, die zich de zware verantwoordelijkheid onder ernstige omstandigheden bewust is, op alles voorbereid moest zijn en in dien zin zijn maatregelen moet treffen, dat het bijeenroepen van baksmeesters en officieren en het hun geven van vage en algemeene aanduidingen omtrent waak-

zaamheid, tactvol optreden en handhaven van de krijgstucht, als geheel onvoldoende en niet doeltreffend moet worden aangemerkt.

Zeiden we te veel door te verklaren, dat hierin — meer dan met de eerste alarmeerende berichten, toen de Zeven Provinciën er zonder commandant vandoor ging — de aanklacht tegen de marine-leiding scherp omlijnd naar voren komt? Daarbij mag ook minister Deckers zich herinneren, dat hij nog kort voor de muiterij Indië bezocht en alles liet zooals het was.

2. *„als van een aantal in hun samenhang en verband duidelijke teekenen, dat er aan boord iets broeiende is....”*

Die teekenen waren: beklag over rijst — het weigeren eener uitnoodiging van de landmacht voor een feest — het aftreden van de bestuurders der bonden — het houden van een slamatan, welke later een geheime vergadering bleek.

Een militair klaagt vlug en graag over zijn voeding. Tegenover de weigering van het feestje der landmacht stond de aanvaarding van een „officieele” voetbalmatch, zonder dat het bijwonen daarvan als dienst werd gecommandeerd. Bij het aftreden der bestuurders bleek den commandant, dat zij daarbij „ieder demonstratief karakter” angstvallig vermeden: de een beweerde, reeds lang van plan te zijn geweest, zijn functie neer te leggen; de ander had weer een andere uitvlucht. Gezien „de welwillende houding” der marine ten opzichte der bonden, kon de commandant hieruit gevoeglijk opmaken, dat de bestuurders bedankten, om zich daardoor aan de verwijten hunner collega's te onttrekken.

Alleen de slamatan (inlandsch feestje), die een vergadering werd, was door het bedrieglijk voorwendsel van samenkomst een voorval, waaraan een meer onrust verwekkend karakter niet kon ontzegd — dit alles natuurlijk bezien van het stand-

punt der toen algemeen heerschende opvattingen bij de marine. Daartegenover staat, dat de vergadering een half uur duurde en op bevel van de politie dadelijk kalm uiteenging. Een door den commandant ingestelde commissie maakte uit, dat er niets bijzonders was gebeurd.

In verband hiermede verwijzen wij naar de zinsnede uit de overwegingen van het vonnis, welke op die slamatan-vergadering doelt:

8. „*niet straft wanneer hem zeer ernstige vergrijpen tegen de krijgstucht ter oore komen....*”

Weliswaar behoefde men den commandant geen toestemming te vragen tot het beleggen eener vergadering; echter waren in Soerabaja gecombineerde vergaderingen van inlanders en Nederlanders verboden. Indien de commandant toen echter naar den geest der feiten en niet naar het formeele recht zou hebben gestraft, zou daardoor de mouterij geenszins zijn voorkomen. Had men een dag vóór de mouterij de hoofdpersonen bij name genoemd, dan zou iedereen daarmee den spot hebben gedreven.

3. „*dat de ernstige gebeurtenissen, die terzelfdertijd elders bij de Marine voorvallen en die zijn bemanning van dag tot dag als het ware medeleeft, op die bemanning een diepen indruk moeten maken en bij haar ontstemming en verbittering konden wekken....*”

Met evenveel recht kan men zeggen, dat juist het feit, dat het verzet in Soerabaja gebroken is, de aanstaande muiters had moeten ontmoedigen. Bovendien, er was goed gewerkt aan boord. De commandant was tot Zaterdag aan boord gebleven en had nu eenmaal in verband met de algemeene psyche bij de marine, evenals op grond van de voor het uitvaren gegeven instructies en het reeds besproken vage telegram, de overtuiging, dat er ten hoogste sprake zou kunnen zijn van dienstweigering (zooals in Soerabaja en in Engeland). Evenwel,

dienstweigering zou zeker niet op een Zaterdag geschieden, daar niemand het genoegen van „passagieren” zou willen verspelen, terwijl overigens ten aanzien van de maatregelen bij dienstweigering alle voorzorgen waren genomen.

Onder deze maatregelen moeten dan worden verstaan de toespraken tot officieren en bakmeesters, teneinde hen „tactvol optreden” op het hart te drukken, alsmede het inzicht, om vooral niet te provoceren, door eventueel als commandant — in elk geval ongewapend — voor de bemanning te verschijnen en de gebruikelijke toespraak te houden.

Hiermede is genoegzaam aangetoond, dat het inzicht en gedrag van den commandant allerminst voldoende grond vormen voor overweging 3 in het vonnis, evenmin als voor de overweging 7, luidende:

7. *„zijn plaatsvervanger weet wat hem te doen staat....”*

De plaatsvervanger wist n.l. evenveel als de commandant of zoo men wil, even weinig. Daarom heeft hij de maatregelen, samengevat in de overwegingen 4, 5 en 6, hieronder nogeens aangehaald, niet genomen.

4. *„geen enkelen maatregel van afweer en veiligheid neemt....”*

5. *„niet zorgt dat de officieren onmiddellijk van hun wapens gebruik konden maken....”*

6. *„de aan boord aanwezige geweren en munitie niet zoodanig doet opbergen en bewaken, dat de bemanning er zich niet plotseling meester van kan maken....”*

De commandant verzuimde de order na te leven, om de revolvermunitie, welke zich in blikken doosjes bevond en werd bewaard in de afgesloten kasten van de officieren in de officiershutten, uit die blikken doosjes te laten halen. Ware dit geschied, dan zouden de officieren in geval van nood, indien zij hun hutten hadden kunnen bereiken, niet ver-

plicht zijn geweest, om deze blikken doosjes te openen, alvorens gevechtsklaar te staan. Zou het nalaven van dezen maatregel echter de mouterij hebben voorkomen of een andere wending hebben gegeven?

Het is rondweg een schande te moeten bekennen, dat de officieren bij de mouterij en tijdens de vaart wél over munitie beschikten, doch de 3e klasse officieren door de 2e klasse officieren werden weerhouden van de wapenen gebruik te maken, terwijl zij allen zich — toen zij onder vuur werden genomen — smadelijk terugtrokken.

Daar de muiters zich door middel van „braak” hebben meester gemaakt van de geweren en munitie, zou als eenige doeltreffende maatregel zijn overgebleven: het opbergen van de sluitstukken der kanonnen, het innemen van alle geweren en munitie en het centraal opbergen van een en ander, evenals ten slotte het bewaken daarvan door dubbelposten van officieren. Zulke ernstige maatregelen kunnen echter niet anders inhouden dan een votum van wantrouwen jegens de equipage, zoodat men zich voor belangrijke posten dan niet meer van de bemanning kan bedienen.

Volgens het algemeen marine-inzicht inzake tact en discipline, hetwelk culmineerde in de reeds eerder aangehaalde instructie tot het ongewapend toespreken van dienstweigerende bemanning door den commandant van het schip, zouden zoodanige afdoende maatregelen van afweer en veiligheid ongetwijfeld van provoocerende werking zijn geacht. Is schout-bij-nacht Albarda, die in November 1918 bij eenzelfde situatie de sluitstukken van de kanonnen liet afnemen, o.a. voor deze ontactvolle handelwijze niet aanstonds gepensionneerd?

9. „dat in het van boord afwezig zijn op 4 Februari tegelijk met zijn eersten officier, onder de omstandigheden als toen bestonden....”

Het Hoog Militair Gerechtshof verwerpt het tegen deze overweging ingebrachte verweer als volgt:

— dat ook nog is aangevoerd, dat een van de opdrachten op de reis rond Sumatra was „vlagvertoon” en dat daarom te Olehleh de commandant en een aantal van zijn officieren de feesten aan den wal moesten bijwonen en dat ook geenerlei verontschuldiging van beklaagdes gedrag kan worden gevonden; dat het toch vanzelf spreekt, dat de veiligheid van het schip en bemanning verre gaat boven vlagvertoon en dat dit dus hetzij had moeten worden nagelaten, of dat aan de opdracht zoodanige uitvoering had moeten worden nagelaten, of dat aan de opdracht zoodanige uitvoering had moeten worden gegeven, dat in redelijkheid had mogen worden verwacht, dat bij de getroffen maatregelen de veiligheid van bemanning en schip verzekerd was.

Evenwel, hoe stelt men zich „in redelijkheid” dit alles bij de toenmaals op de vloot heerschende mentaliteit voor? De commandant wordt uitgezonden met een nauwkeurig vaarplan voor vlagvertoon. Gesteld, hij breekt plotseling het vlagvertoon af en seint aan den commandant Zeemacht: ik ga weer varen, of wel, ik blijf aan boord en laat alle feesten passeeren. Gesteld dan, dat daardoor de muiterij, waarvan voordien niemand iets weet, wordt voorkomen. Zoowel de bemanning als de bevolking weet natuurlijk, dat het vlagvertoon plotseling is afgebroken, hetgeen volgens de toenmalige marine-inzichten „provoceerend” werkt op de bemanning.

Nu levert de commandant, teneinde zijn houding te motiveeren, zijn rapport in: „Ik heb het vlagvertoon afgebroken, omdat de bemanning over het eten heeft geklaagd, de bondsbestuurders zijn afgetreden, de bemanning de uitnoodiging voor het feestje van de landmacht-cantine heeft afgeslagen en er een slamatan werd georganiseerd, welke een vergadering bleek te zijn, een half uur duurde en op eerste bevel der politie rustig uiteenging”.

Wat zou de commandant Zeemacht na lezing van dit rapport hebben gezegd? Naar wij mogen aannemen, zou kap.-luit. ter zee Eikenboom te verstaan

zijn gegeven: „Gij ziet zwart, gij hebt bedrijsvrees, gij moet uw ontslag maar nemen”.

En gesteld, dat na het treffen der maatregelen van afweer en veiligheid, waarbij het vlagvertoon plotseling wordt afgebroken, „de verwachte dienstweigering” inderdaad zou zijn voorgekomen, dan zou de commandant Zeemacht — eveneens „in redelijkheid” — tot overste Eikenboom hebben gezegd: „Uw strenge maatregelen zijn zoo ontactvol, dat gij daardoor de ontevredenheid der bemanning hebt versterkt en daardoor de dienstweigering is ontstaan — ik zou dus mijn pensioen maar nemen”.

Men ziet: de marine-leiding was het lam in het Fransche spreekwoord dat luidt: „Qui se fait brebis, les loups mangeront”.

10. *„maar het deze waarschuwing weglachen en dengene die hem bracht voor een minderwaardig iemand uitmaken, roekeloosheid moet worden gezien....”*

Korporaal Haastert, een man die weleens te diep in het glaasje keek en zich overigens nooit onderscheidde, had iemand verteld, dat het plan bestond, er dien avond met de Zeven Provinciën vandoor te gaan. Via een paar anderen komt dit den assistent-resident ter oore, die den commandant in de soos aantreft en hem lachend toevoegt: „Dat is me wat moois. Ik breng je een Potemkin-schandaal: ze gaan er vanavond met je schuit vandoor”.

Dat overste Eikenboom zoo'n bericht „weglachte” en vernemend, dat het van korporaal Haastert afkomstig was, er in het geheel geen gewicht aan hechtte, laat zich heel goed denken. Het is al heel oppervlakkig, om achteraf zijn oordeel te baseeren op den volkspraak, dat men van kinderen en dronkaards de waarheid kan hooren. Immers, in de geheele Nederlandsche marine was men algemeen van oordeel, dat de bemanning niet in staat kon worden geacht, om zulk een groot schip zonder de leiding van officieren te besturen.

Vandaar dan ook, dat de commandant der Zeven Provinciën zich haastte, den assistent-resident uit te leggen, hoe gecompliceerd het in de vaart brengen van zulk een schip is en hoe het eenvoudig een „reuzemop” is te denken, dat zooiets mogelijk zou zijn....

Ziedaar dan in elk geval de goede zijde van het avontuur der Zeven Provinciën: ieder heeft thans — hoe duur gekocht ook — het bewijs, dat een inlander als Kawilarang, tot dat tijdstip een model-militair, wèl in staat was, zoo'n schip te navigeeren, terwijl men tevens bij de marine de conclusie kan trekken, dat inlanders — hoe goed militair ze ook zijn — niet maar alleen op grond van hun „dienst-doen” als betrouwbaar zijn te beschouwen.

Deze bewijzen zijn door schade en schande uit de feiten verkregen, maar niet op de wijze, zooals het had moeten zijn: door het contact met de inlandsche en Nederlandsche bemanning. Van een zoodanig contact was eenvoudig geen sprake.

* *

Het vonnis heeft in al deze overwegingen geconcludeerd, dat vooreerst de symptomen van verzet (de overwegingen, genummerd 1 tot 3), den commandant tot de overtuiging hadden moeten brengen, dat zooiets als „muitelij” kon worden verwacht. Ten tweede had hij dientengevolge (vgl. de overwegingen, genummerd 4 tot en met 8, en meer in het bijzonder 4, 5 en 6), „bijzondere” maatregelen moeten nemen en ten derde zelfs (vgl. overweging 9) onmiddellijk dienen in te grijpen.

Op grond van de feiten, de leiding en den geest van de leiding van de marine, zou men met evenveel gemak tot de conclusie kunnen komen, dat ten eerste de symptomen van verzet zich sinds 1918 zoo veelvuldig en nog in sterker mate hadden voorgedaan, zonder dat daaruit zulk een conclusie werd getrokken. Ten tweede werden maatregelen, als door het vonnis gevorderd, niet gaarne door de

leiding gezien — ja, zelfs afgekeurd. Dat ten derde een plotseling ingrijpen evenmin in den geest van het oppercommando zou zijn geweest, zoodat overste Eikenboom *net niet* aldus gehandeld of handelingen had nagelaten, om krachtens art. 95 strafbaar te worden geacht.

Onder het huidige recht had hij even gemakkelijk kunnen worden vrijgesproken als schuldig verklaard. Dat is het recht van heden: vier maanden gevangenisstraf of vrijspraak liggen naast elkaar.

II

Zij die verantwoordelijk zijn voor hun meer dan onvoldoende order inzake algemeene of partieele dienstweigering —

zij die verantwoordelijk zijn voor het vage niets-zeggende telegram, waarbij de volle verantwoordelijkheid op den overste drukt en de vice-admiraal gedekt is —

zij die verantwoordelijk zijn voor de vage orders hunner ondergeschikten en overdreven behoefte aan tact jegens de bemanning —

zij die verantwoordelijk zijn voor de afkeer, insubordinatie met geweld van wapenen te bedwingen —

zij die verantwoordelijk zijn voor het begrip, de bemanning vooral niet te provoceeren —

zij die verantwoordelijk zijn voor het „systeem”, bij het nemen van bijzondere maatregelen de ondergeschikte officieren niet te dechargeeren —

zij die verantwoordelijk zijn voor het bestaan van den onmetelijken afstand tusschen officieren en Nederlandsche bemanning eenerzijds en het volkomen gemis aan contact met de inlandsche bemanning anderzijds —

zij die de bonden geduld en meer dan geduld hebben, zij wasschen volgens hedendaagsch recht hun handen in onschuld. Zij die verantwoordelijk zijn, blijken *niet* verantwoordelijk, of het nu de commandant Zeemacht is of de minister van marine, die wel een bezoek aan de marine in Indië bracht, maar van dit alles niets heeft gemerkt.

Ook deze straffeloosheid der werkelijke schuldigen is een kenmerk van het recht van heden.

Daarom moge hier volgen, waaraan overste Eikenboom volgens het recht van morgen schuldig zou zijn:

1e — het feit, dat hij de stemming zijner bemanning niet heeft gekend, terwijl hij in zijn functie deze had behooren te kennen of indien hij zich daartoe niet bekwaam rekende, deze functie nooit had mogen aanvaarden;

2e — dat hij na het vage telegram niet een reeks van maatregelen heeft genomen of althans geen nadere precies omschreven instructies heeft gevraagd, teneinde de verantwoordelijkheid, in zooverre hij deze niet kon of wilde dragen, terug te schuiven naar den commandant zeemacht, die haar toekomt en behoort te dragen.

Maar tevens zouden volgens het recht van morgen de commandant Zeemacht en de minister van marine zijn verschenen met de ten laste legging:

1e — dat zij, hoewel bekend met den invloed der bonden, deze hebben geduld en gekoesterd, zonder om die reden hun functies ter beschikking te hebben gesteld, daar zij niet in staat waren onder die omstandigheden de verantwoordelijkheid langer te dragen;

2e — door het blijven vervullen hunner functie te hebben geduld, dat hoe langer hoe meer inlandsch personeel werd aangenomen, niettegenstaande hun deszelfs onbetrouwbaarheid bekend moest zijn;

3e — er in te hebben berust, dat officieren en bemanning elkaar niet kenden en van elkaar vervreemden;

4e — een dergelijke overdreven tact en overreding te hebben voorgeschreven dat voor een lid der bemanning de discipline hierin bestond te weten, dat heel veel kon worden ondernomen alvorens te worden gestraft;

5e — door vage instructies aan ondergeschikten leiding te hebben onthouden, welke zij verplicht waren te geven, en functionarissen in commando's te hebben benoemd, waarvoor zij de geschiktheid misten;

6e — een zelfstandig flink optreden hunner ondergeschikten nooit te hebben gedekt.

En volgens dit recht van morgen zouden deze blijkbaar onbekwame minister van marine en deze commandant zeemacht veel zwaarder zijn gestraft dan de ondergeschikte kap.-luit. ter zee Eikenboom — niet op grond van een of ander artikel zooveel, waarbij de omringende „mazen der wet” juridisch nog een kans bieden, om aan de gerechtigheid te ontkomen, maar eenvoudig krachtens de zes posita hierboven vermeld. Zij in de eerste plaats hebben de verantwoordelijkheid, aan het bekleeden hunner

vrijwillig aanvaarde functies verbonden, volledig te dragen.

Het is niet juist te meenen, dat bij de marine alles in orde was. Door het vonnis van het Hoog Militair Gerechtshof zou men gevoeglijk kunnen aannemen, dat overste Eikenboom de zorgeloosheid in persoon is geweest en zelfs de schandvlek der muiterij op zijn geweten heeft. Het is aldus, dat of deze commandant dan wel een ander (een gering percentage uitzonderingen daargelaten) het commando had gevoerd, de muiterij toch zou zijn gekomen, als gevolg van een reeks van oorzaken, waarin voor een groot deel de marine-ministers en marine-opperofficieren hebben berust en waartegen zij zich — desnoods met opoffering hunner functies — hadden moeten verzetten.

Voor de zes gronden, aangevoerd in het recht van morgen, volgens hetwelk deze hooge autoriteiten veroordeeld zouden zijn, zullen wij ten overvloede nog enkele feiten van vóór de muiterij releveeren.

Ten aanzien van punt 1:

Voor de muiterij op de Zeven Provinciën was het gewoonte, dat bij feestelijkheden op het Cambogebouw te Den Helder (gebouw bond van marine-personeel) de roode vlag werd geheschen. De socialistische bestuurders wenschten dit en er was geen marine-commandant of minister van marine in Nederland met voldoende tact of gezag, om zooiets onmogelijk te maken.

In dien tijd kwam het voor, dat als een officier een zijner meerderen verzocht, om 's Zondags niet te oefenen, hij ten antwoord kreeg: „Zie dat het van vooruit (verblijfplaats der bemanning) komt, dat is beter. Die hebben de bonden achter zich staan”.

Aldus werd „de roode geest” niet alleen geduld, doch zelfs door de officieren benut.

Ten aanzien van punt 4:

Was de opperste commandant van overste Eikenboom niet dezelfde die zich tegenover zijn ondergeschikten uitliet met de volgende woorden: „Nooit schieten — zelfs als je gelijk hebt”. In elk geval duldde hij het voorschrift, om bij collectieve dienstweigering voor de bemanning te verschijnen, om deze „tactvol” toe te spreken.

Aldus kostte het zelfs bij een individueele dienstweigering een zee van tijd, voordat dit indisciplinaire optreden genoegzaam was vastgesteld. Dat dit gepraat en geparlementeer de discipline vernietigde, is duidelijk.

Ten aanzien van punt 5:

Niet alleen de commandant van de Zeven Provinciën had te lijden van vage instructies. Bekend zijn de lotgevallen van een commandant van een oorlogsschip, die den commandant zeemacht instructies vroeg ten aanzien van een Japansch spionnage-vaartuig. Vier dagen wachtte de man tevergeefs op antwoord (ondertusschen zal die Japanner wel weg zijn, dacht natuurlijk de vlootcommandant). Maar ten slotte mocht de commandant toch nog een antwoord ontvangen, hetwelk evenwel zoo nietszeggend was, dat het geen enkele welomschreven instructie inhield.

Wij kunnen ons dat antwoord begrijpen. Wat zou men zeggen van: „handel naar omstandigheden”, „tactvol volgen”, enz., enz.? Gebeurde er iets, dan kon men zich bij goeden afloop op de borst kloppen en zich er nog op beroemen, zijn menschen toch goed te hebben geïnstrueerd. Liep het slecht af, dan had (vgl. punt 6) de betrokken officier niet conform de instructie gehandeld.

Een aanvullend betoog ten aanzien der punten twee en drie is volkomen overbodig. Bij het recht van heden dekt de chef zich ten koste van zijn mindere: voor den rooden bons moet Boshart, voor

den opperofficier en den minister moet Eikenboom boeten. Vlagofficier en minister gaan, tezamen met den rooden bons, *vrijuit*.

De vraag is nu, of in de bezetting en vervulling der verschillende officiersfuncties verandering is gebracht en hoe het contact met het lagere personeel werd hersteld. Daarover zal voornamelijk het volgende hoofdstuk handelen.

III

Bestudeert men de lijst der Nederlandsche officieren, dan treft het aanstonds, dat er zoo'n groot aantal hunner hier in Nederland zit. Er zijn in onze marine wellicht 130 luitenants ter zee 1e klasse, van welk aantal ongeveer 60 in Nederland. Door de verankering in walbaantjes moest onlangs niet no. 1 naar Indië worden gezonden, maar no. 33, 34 en 40.

De gemiddelde vaartijd van een marine-officier met dertig jaar dienst is: *twee-en-een-half jaar*. En dan nog wordt de vaartijd alleen nog maar bereikt, doordat er enkelen zijn, die door gebrek aan relaties voortdurend varen.

Nu is het financieel voordeeliger en vooral ook aangenameer, een walbaantje te hebben in plaats van te varen. Daar er nu een gesloten vriendjes-kliek bij de marine bestaat, welke elkaar den bal toewerpt, zijn er geen beletselen om de favorieten de aangenaamste zijde van het beroep volop te laten genieten. Dat deze vriendendiensten niet alleen tot uiting komen bij een walbaantje, maar ook bij andere genoegens van het beroep — zooals *promotie*, laat zich denken. Deze vriendenkliek en deze zucht naar walbaantjes bestond voor de mui-terij, maar bestaat ook nu nog steeds.

Opdat men ons niet van weerzinwekkende demagogie kan betichten, zullen wij een en ander aan de hand van recente feiten aantonen.

In het middelpunt der vriendjes-kliek staat de burger referendaris der afdeeling personeel. Blijkbaar waren er geen officieren genoeg, om deze functie langer door een marine-officier te doen vervullen, terwijl men tevens de meening schijnt te zijn toegedaan, dat voor die functie geen kennis van de marine noodig is. Overigens is deze burger referendaris een gewillig medespeler in de vriendenkliek, welke door middel van hem en ook rechtstreeks den minister voorschrijft wat van Zijne Excellentie wordt verwacht....

En minister Deckers is dusdanig op zijn portefeuille gesteld, dat hij het ongenoegen dezer vriendenklik zeker niet durft te trotseeren. Hij spiegelt zich aan zijn voorganger minister Bijleveld, die — toen hij in zijn beleid te zelfstandig wilde handelen — door een pantserplaten-contract ten val werd gebracht. Het contract — zoo beweerde deze minister — was niet geteekend, maar later bleek het wel degelijk onderteekend te zijn, waarvoor de vriendenklik had gezorgd, al was de minister zich daarvan zelf niet bewust geweest.

Zoo geschiedde het eenigen tijd geleden, dat de commandant Soerabaja als inspecteerend officier voet aan boord zette op de Krakatau. Terwijl de commandant der Krakatau de equipage voor de inspectie gereedmaakte, kreeg de officier van de wacht, een jeugdig luitenant ter zee, van den commandant Soerabaja bevel, om volle kracht naar Soerabaja terug te stoomen.

De commandant van het schip voelde het aanzetten der machines en vloog naar de brug. Al was het te laat om een ongeluk te voorkomen, hij wist de schuit al kapseizende op een bank te zetten, waardoor verlies van menschenlevens werd voorkomen.

Terecht verwees vice-admiraal Osten — gelukkig kunnen wij tenminste ditmaal iets goeds van hem zeggen! — naar het Hoog Militair Gerechtshof te Den Haag. De inspecteerend officier, de commandant van het schip en de jeugdige officier van de wacht werden gedagvaard. Hangende deze zaak, repatrieerde de inspecteerend officier en werd ondercommandant der marine te Amsterdam. De chef van de marine-staf, een der invloedrijke leden van de „klik”, zorgde ervoor, dat de minister dezen ondercommandant als gedaagde voor het Hoog Militair Gerechtshof weghaalde, opdat hij uitsluitend getuige zou worden.

Was deze opzet gelukt, dan zou de eenige wer-

kelijk verantwoordelijke voor het kapseizen van de Krakatau eenvoudig als getuige zijn gehoord. Daar het Hoog Militair Gerechtshof zooveel ruggegraat bezat, het besluit te nemen, dat degene, wiens zaak eenmaal naar haar is verwezen, onherroepelijk daar blijft, kon deze hoofdofficier — zelfs in weerwil der hulp van minister en chef staf — niet uit de verantwoordelijkheid vluchten.

Als een ander voorbeeld van de werking dezer vriendenkliek zij hier aangehaald de promotie tot hoofdofficier M.S.D. 2e klasse van een lid uit dat corps, nadat hij — na vele jaren walplaatsing in Nederland en Indië — wegens „bedrijfsvrees” in Indië werd afgekeurd, zich naar Nederland liet terugzenden, om inplaats van definitief te worden afgekeurd, na een paar jaar als overste weer naar Indië te worden uitgezonden. Zoo zijn er in dat corps nog een paar leden, die reeds vijftien en achttien jaar aan den wal zitten en alleen aan het varen komen, wanneer er promotie moet worden gemaakt.

De conclusie uit deze feiten is gemakkelijk te trekken. Zoowel vóór als na de mouterij wordt er door een groot gedeelte der invloedrijkste officieren niet gevaren, zoodat zij het contact met de marinemensen volkomen kwijt zijn en wanneer zij gaan varen, dikwijls functies vervullen, waarin zij slechts „stukken kunnen maken” (Krakatau, Sumatra, enz.)

Bij het corps der administratie is het gewoonte, dat een overste na drie jaar ontslag neemt, tenzij hij kolonel wordt. Men is tot dezen maatregel overgegaan, omdat de promotie in dat corps zeer slecht is. Maar desondanks heeft men het weten klaar te spelen, dat een overste met drie jaar dienst wordt aangeboden, nogeens drie jaar — zonder kolonel te worden — naar Indië te gaan, waarvan ten slotte de jongeren de dupe zijn.

De tweede conclusie is nog gemakkelijker dan de eerste: een aangename loopbaan wordt niet ver-

kregen door prestatie, doch door een zekere dienstwillige vriendschap met het „klikje”. Aldus handhaaft zich de lamledige geest bij onze marine.

Deze toestanden bestaan nog steeds.

Wil men een werkelijk goeden geest bij de marine-officiëren, dan zal men moeten beginnen, een eind te maken aan de vlucht naar den wal en de promotie door vriendschap.

* *

Wanneer minister Deckers verklaart, dat de geest bij het lager personeel goed is, dan overdrijft hij, al zou uiteraard een andere beoordeeling van dien geest pijnlijk zijn voor het beleid van dezen minister. Inplaats van het gezag te herstellen door verantwoordelijk en doelbewust optreden evenals door persoonlijk contact, heeft de leiding der marine niet beter weten te doen dan de burger-bestuurders naar huis te sturen, het betreden van het Cambo-gebouw te verbieden en het vereenigingsleven, hetwelk voor het moreel van de marine noodzakelijk is, *zonder leiding* te laten.

Hier ware voor de officieren der marine groot werk te verrichten, door als kameraad van hooger rang leiding te geven bij het aankweeken van een nieuwen geest en een nieuwe saamhoorigheid. Blijkbaar meent men, dat zooiets niet in overeenstemming is met het traditioneele handschoen-prestige der officieren, en diensgevolge is er een „leegte” te constateeren, nu niemand op de juiste wijze het vereenigingsleven leidt.

Het lidmaatschap der S.D.A.P. en der N.S.B. is verboden; men verbiedt het lezen van allerlei bladen, welke open en bloot in de openbare leeszaal van Den Helder te krijgen zijn. Ieder kon daar — althans tot voor kort — met den verheffenden inhoud van Het Volk, Het Volksblad en niet te vergeten Het Anker zijn voordeel doen. Feitelijk is het ook aan officieren verboden, om deze bladen

— zooals ook, om een uiterste te noemen, „Volk en Vaderland” — te lezen.

Intusschen ziet men geheel voorbij, dat de marine-menschen, wier geestesgesteldheid jarenlang door de marxistische tendenzen werd beïnvloed, niet spoorlags door een bedankbriefje voor de S.D.A.P. veranderd zijn. Men vergeet tevens, dat hetgeen men ervoor in de plaats zou kunnen stellen — de N.S.B. — eveneens en nog méér verboden is ¹⁾.

Wie eenigszins thuis raakt in marine-kringen, bemerkt alras, dat de een in den ander zijn vijand ziet, voornamelijk tengevolge van het feit, dat met de meeste onredelijkheid menschen uit de marine zijn gezet voor hetgeen zij vroeger — soms jaren geleden — hebben gezegd of gedaan. Roddelarij en achterklap beheerschen het personeelsbeleid; het geheele beeld draagt onmiskenbare sporen van de moraal, dat ieder zichzelf het naast is....

Ongetwijfeld heeft men in goed-willende kringen een wrok tegen de nu laf gebleken opruiersbonzen. Echter, dat de muiters zoo zwaar zijn gestraft en van alle „hooge pieten” slechts een geliefd commandant als kap. lt. ter zee Eikenboom is vervolgd en veroordeeld, schokt het primitieve rechtsgevoel.

„Als zij die blanken drie jaar laten strafdienen, dan kunnen zij zich rehabiliteeren” — aldus een korporaal der marine in vertrouwelijk gesprek — „want ik zeg u, dat ze wel inzien veel te ver te zijn gegaan. Maar in tijden van oorlog, dan kunnen wij op die kerels rekenen. En wat overste Eikenboom aangaat, dat is geen man die laf is, maar die te veel vertrouwen had in de aanhanke-lijkheid van zijn personeel. Bovendien, de geest was toen zoo, dat wij van onze chefs altijd onzen zin kregen. Hoe hooger men keek — hoe meer concessies”.

¹⁾ Gemeente- en rijksambtenaren benevens rijksarbeiders in Den Helder mogen wel lid van de S.D.A.P. zijn, echter niet van de N.S.B.

IV

Opperofficiëren en ministers van marine hebben den destructieven rooden invloed op de vloot welwillend geduld; slechts de „bom” op de Zeven Provinciën scheen hieraan een eind te hebben gemaakt. In werkelijkheid is er echter minder veranderd dan men het wil doen voorkomen.

Men volstond met een verandering in schijn, waardoor in wezen de vloot aan zichzelf werd overgelaten en in de hand werd gewerkt, dat nu de roode geest ook dat gedeelte van het personeel, hetwelk tot dusver onaangetast was gebleven, verder kan infecteeren. Zeker is daarvan geen spreker bewijs te leveren dan door de maatregelen, welke ten opzichte der R.K. marine-organisatie „Christophorus” zijn genomen.

Welke conclusies moesten ten aanzien van het vereenigingsleven uit het schandaal der Zeven Provinciën worden getrokken?

In de eerste plaats dat een *neutrale* of *moderne* vakvereeniging, zooals de roode marinebond er een was, door zijn burgerbestuurders onafwendbaar in roode richting moest gaan, omdat deze bonzen zich slechts kunnen handhaven krachtens de tactiek, om door middel van demonstraties, protestacties, enz. hooger loon of gemakkelijker arbeidsvoorwaarden af te dwingen. Ten tweede brengt een zuivere vakvereeniging steeds het nadeel mede, de geheele belangstelling harer leden te richten op den zuiver materieelen kant van de positie, welke de leden innemen (met de daaraan verbonden gedachten van klassenstrijd en uitbuiting), waardoor elke belangstelling van meer geestelijken aard volkomen is uitgesloten.

Nu hadden de christelijke organisaties steeds blijk gegeven, deze strikt materiele belangenvorming met succes te weerstaan.

Hieruit volgt, dat de te nemen maatregelen aldus hadden moeten zijn:

1e — verbod van burgerbestuurders;

2e — ombouw van den rooden vakbond tot een standsorganisatie onder leiding van honoraire bestuurders, die het vertrouwen der leden, maar tevens van het „gezag” moesten bezitten en in staat waren, de belangstelling der leden te richten op hetgeen hun beroep en stand betreft;

3e — handhaving der christelijke organisaties onder inachtneming der algemeene normen.

De minister maakte een reglement voor militaire belangenvereenigingen, met verbod van burgerbestuurders en met verbod van het lidmaatschap voor minderjarigen. De minister wenschte dus vakvereenigingen inplaats van standsvereenigingen, terwijl hij bovendien de minderjarigen uit het vereenigingsleven stootte. Dit laatste beteekent dus, dat de jeugd, die in de eerste plaats leiding behoeft, aan zichzelf wordt overgelaten en het marxisme een gereeden voedingsbodem verschaft. En overigens beteekent deze maatregel een dwang voor het marine-personeel, om zich in vakvereenigingen te organiseeren, waarvan de opvoedende waarde zich beperkt tot de perspectieven van loon en arbeidsvoorwaarden.

Minister Deckers kan thans, indien hij wil, de zelfgenoegzame verklaring afleggen, dat er nu geen andere dan loyale vakvereenigingen bestaan, nog wel onder toezicht van hogere marine-officieren. Hij miskent de noodzakelijkheid van een onderling kameraadschappelijke basis tot geestelijken opbouw en volgt hierin minister Colijn na, die genoeg neemt met het ontslagbriefje van zijn departementsambtenaar Colthof uit de C.P.H., waardoor deze nu geen communist meer is en zich geestelijk volkomen heeft vernieuwd....

„Christophorus”, welke het belang der geestesgesteldheid bij de marine-mannen wel inzag, wees den minister er op, geen belangen-(vak)vereeniging te zijn, waarbij zij echter de statuten voor de door den minister verlangde vakvereeniging indiende.

Daarop kwam de beruchte „vriendenkliek” der

marine-officiëren in actie. Daar de algemeen christelijke beginselen zich verzetten tegen het gekonkel en geïntrigeer ten gunste van leden der vriendenkliek, hadden deze christelijke organisaties alderminst haar sympathie. Liever rood dan zwart was het vroeger — liever neutraal (ex-rood) dan zwart heette het nu!

Welken invloed de marine-autoriteiten tegen de katholieke marine-beweging uitoefenden, moge blijken uit het zeer geheim schrijven, hetwelk de commandant der marine vice-admiraal C. J. B. Brutel de la Rivière op 10 October 1933 aan alle commandeerende officieren zond. De commandanten moesten dit zeer geheim schrijven als „zeer vertrouwelijk” aan de officieren mededeelen en dit geschiedde dan ook, door alle officieren aan boord der schepen in de kajuit van den commandant te verzamelen, terwijl — zooals aan boord van het wachtschip te Willemsoord — een schildwacht voor de deur werd geplaatst.

Dit zeer geheim schrijven bevatte o.m. het volgende:

Wat nu het contact van de leiding met de nieuwe op te richten militaire belangenverenigingen betreft, ik tracht door het aanwijzen van Officiëren als schakels tusschen mij en de verenigingen den band en het vertrouwen te versterken. Ook door de Hoofd-officiëren die ik de vergaderingen liet bijwonen.

Nu is het aantal goedgekeurde belangenverenigingen bij de Marine nog maar zeer klein.

Christophorus b.v. hoort er niet toe ¹⁾. Deze heeft nog niet voldaan aan de eischen van den Minister ²⁾. En zoo is het weekblaadje zelf nog steeds niet wat het moest zijn, daar een burger het regeert. Het is meen ik goed dat u dit weet. Ook dat ik de houding der Katholieke leiders die alle sportbeoefening als anderzins wil onderbrengen in Katholieke verenigingen een ramp voor de Marine acht ³⁾.

(Noten van Habeo Teneo):

¹⁾ Natuurlijk niet, want het was een standsorganisatie.

²⁾ Een leugen, want de Statuten der nu noodige vakvereniging waren reeds twee dagen na het reglement van den minister ingediend.

³⁾ Is dat de oorzaak der muiterij?

*Deze splijtzwam moet uit Christophorus verdwijnen en wacht er op dat de Minister Angenent *) uit de leiding doet verdwijnen.*

Ik weet dat dit alles Uw volle aandacht heeft en ook hier zullen verschillende inzichten bestaan.

(w.g.) BRUTEL DE LA RIVIÈRE

Uit bedoeld schrijven blijkt, dat de splijtzwam uit Christophorus moest verdwijnen — m.a.w. Christophorus moest verdwijnen. De minister boog voor zulk een machtig lid der vriendenkliek en ordonneerde ontbinding.

„Christophorus” verklaarde, dat zulks onmogelijk was. Het bisschoppelijk reglement schrijft voor, dat een katholiek, die lid eener vakvereniging is, tevens lid eener standsorganisatie moet zijn en omgekeerd, opdat de stoffelijke belangen, welke in de vakvereniging worden voorgestaan, in evenwicht worden gehouden door de geestelijke sociaal-cultureele belangen, welke de standsorganisatie behartigt.

Om wille van zijn ministerszetel zou minister Deckers ten gerieve der „kliek” moeten optreden tegen de beginselen der R.K. Staatspartij, waarvan hijzelf lid is. Daar dit onmogelijk was, zonder dat de R.K. Staatspartij den minister verantwoording zou vragen en wellicht — welk een ramp! — hem ten val zou brengen, zou de opruimingsactie niet van den minister uitgaan, maar van Zijne Hoogwaardige Excellentie mgr. Van Aengenent, bisschop van Haarlem. De bisschop maakte uitzonderingsbepalingen betreffende het gelijktijdig lidmaatschap van vak- en standsorganisatie ten aanzien van Nederlandsche militairen, ontbond „Christophorus” en bevorderde den door Zijne Hoogwaardige Excellentie aan de regeering uitgeleenden aalmoezenier Alink tot pastoor.

De vriendenkliek had haar zin gekregen: de standsorganisatie was verdwenen. De minister had

*) De burgerbestuurder uit de standsorganisatie „Christophorus”, een man die bij de latere ontbinding der vereeniging f 20.000.— te weinig bleek te hebben ontvangen in zijn meer dan tienjarige werkzaamheid.

zijn baantje uit de moeilijkheden tusschen zijn beginselen en de „klik” gered. De Maasbode, die een vinnig aanvalletje op vice-admiraal Brutel had gedaan, kreeg een wenk, in het belang van het ministerie en minister Deckers te zwijgen. De aalmoezenier was voor zijn jarenlangen arbeid bevorderd; die lezing moest ook in De Maasbode worden volgehouden.

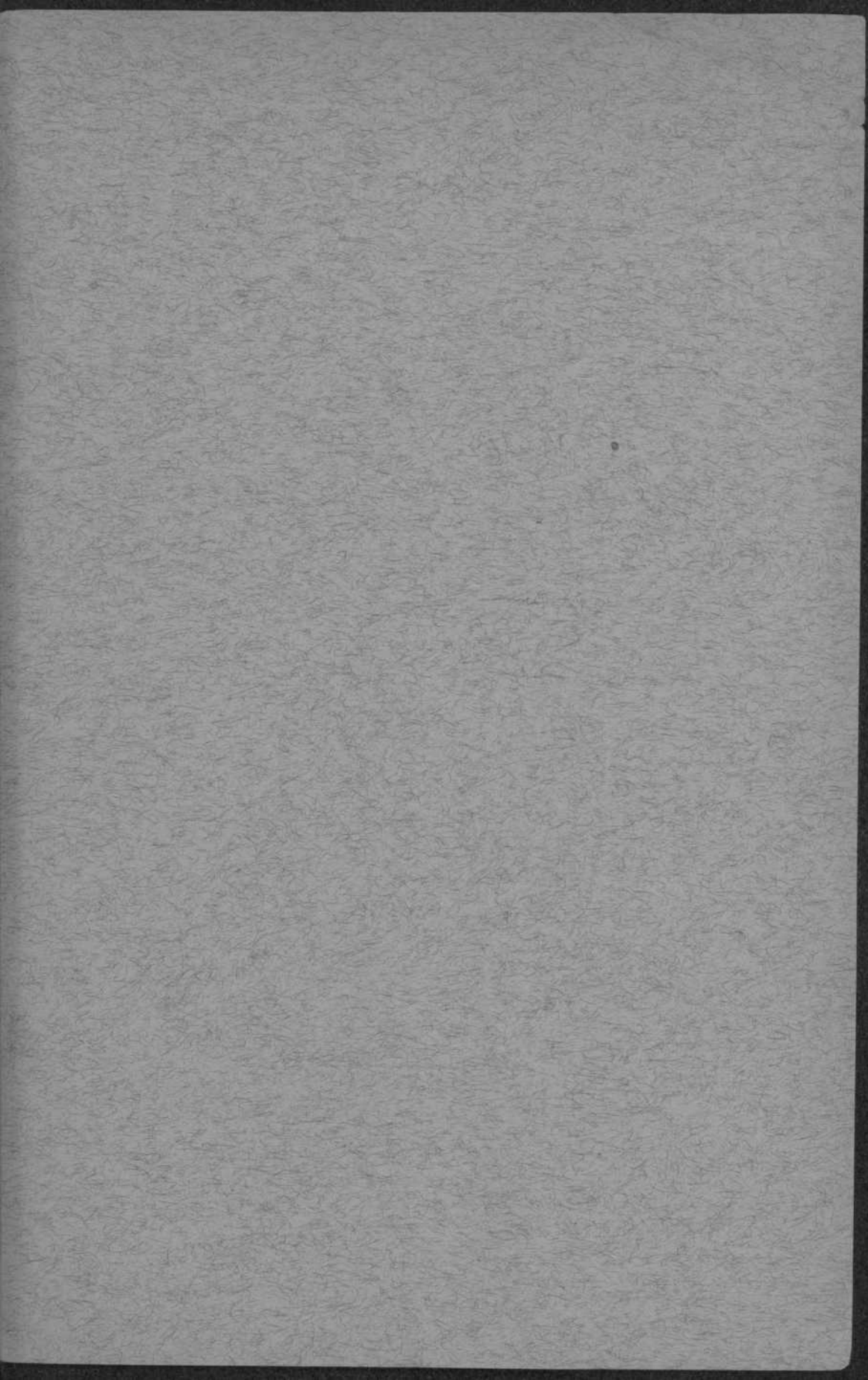
Volgens het huidig recht is niemand verantwoordelijk. De minister soms? Geen sprake van. Natuurlijk heeft hij de maatregelen getroffen, welke hem in alle ijdelheid noodzakelijk voorkomen en tevens aan de wenschen der klik tegemoetkomen. En de „klik”? Welneen, ze deed immers wat de minister wilde. Mgr. Aengenent dan? Evenmin. De bisschop kwam tegemoet aan hetgeen de staat — althans zijn zeer getrouwe zoon minister Deckers — nuttig oordeelde. Niemand heeft daarvan dan ook de gevolgen te dragen.

De gevolgen zijn:

- 1e — een rood-worden der losgelaten jeugd;
- 2e — een schijn-vereenigingsleven, uitsluitend op den grondslag eener vakvereeniging — met den marxistischen geest, zooals die voordien was, tot ondergrond — onder toezicht van incompetente officieren;
- 3e — geen vereenigingsleven, ten hoogste een penetratie der roode haard onder het christelijke marine-personeel.

Men houdt zijn hart vast, indien men bedenkt, dat Colijn — evenals vroeger Deckers — naar Indië zal gaan. Als die reis wordt gevolgd door een nieuwe Zeven Provinciën, dan zal er echter wel opnieuw een Eikenboom of een Boshart worden gevonden, na wier berechting minister en opperofficieren, leiders der Nederlandsche marine, veilig — zonder verantwoordelijk te zijn — hun weg van verdienste kunnen vervolgen.

„DE NIEUWE ECONOMISCHE STAAT“, studie-reeks van Mr. J. W. L. de Booy, Dr. Ir. D. M. Dijt en Prof. Dr. J. L. Pierson Jr.

INHOUD: I. (De Economische Volkenbond, II Crisisbestrijding door internationale samenwerking, III Korte theorie van de corporatieve staatsinrichting). Ing. f 0.90.

FRANCO CIARLANTINI: „De Mussolini onzer verbeelding“, vrije vertaling van Ellen Forest - geb. f 1.25

GIORGIO PINI: „Benito Mussolini, van de straat tot de macht“, vertaling Ellen Forest - Ing. f 0.75

GEORGE KETTMANN: „De dag die komt“, tooneelspel in zes tafreelen - (geïllustreerd) geb. f 1.10, luxe-editie f 1.75